

Ван Цзялун

здобувач наукового ступеня доктора філософії,

аспірант кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-4023-5161>**Педагогічні умови формування проєктно-дизайнерської культури
майбутніх учителів образотворчого мистецтва**

Стаття присвячена висвітленню організаційно-педагогічних та дидактичних засад, що забезпечують формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва як результату підготовки майбутніх педагогів-художників до проєктної діяльності дизайнерського спрямування. Мета дослідження полягала у визначенні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, що забезпечують формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Педагогічними умовами формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва визначено комплекс спеціально зорганізованих (організаційних, дидактичних, виховних, розвивальних) обставин, чинників, специфікантив освітнього простору закладу вищої педагогічної освіти, що забезпечують готовність майбутніх учителів образотворчого мистецтва до проєктно-дизайнерської діяльності на засадах сформованого синтезу гносеологічно-настановного, технологійно-фахового та світоглядно-інтеграційного компонентів проєктно-дизайнерської культури. Зроблено припущення про те, що педагогічні умови формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва мають розроблятися на ґрунті комплексності, цілісності, логічності та етапності педагогічних заходів щодо оптимізації та вдосконалення системи професійної (фахової, психолого-педагогічної, загальнокультурної, мистецької, естетично-творчої) підготовки майбутніх педагогів-художників, що забезпечить підвищення якості художньо-естетичної та дизайнерсько-технічної підготовки, формування конкурентоспроможності майбутнього педагога на ринку праці завдяки розвитку проєктно-дизайнерської культури, оновлення змісту художньо-естетичної та образотворчої підготовки за допомогою освітніх інновацій. Науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва: поглиблення знань майбутніх учителів образотворчого мистецтва про феноменологію проєктно-дизайнерської культури шляхом наповнення змісту спеціальних дисциплін інформацією по сутності та типології проєктів дизайнерського спрямування; розширення досвіду проєктної діяльності дизайнерського спрямування майбутніх педагогів-художників; орієнтація теорії і практики підготовки майбутніх педагогів-художників на концептуалізацію світоглядної настанови на проєктну діяльність дизайнерського спрямування в художньо-педагогічній освіті.

Ключові слова: дизайн-освіта, дизайн, культура, дизайн-проєкт, дизайнерська діяльність, проєктна діяльність, дизайнерська культура, проєктна культура, проєктна діяльність дизайнерського спрямування, проєктно-дизайнерська культура, вчитель образотворчого мистецтва, педагог-художник, педагогічні умови, формування, художньо-педагогічна освіта, художньо-педагогічна діяльність.

Вступ. Стратегічна мета підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в розрізі збагачення її елементами дизайнерської діяльності орієнтована на формування у сучасному педагогічному університеті творчо мислячого фахівця. Підготовка майбутніх фахівців освіти до дизайнерської діяльності неможлива без підготовленості до проєктної діяльності, оскільки категорія «дизайн-проєктування» є базисною в названому профілі. Формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є тривалим процесом, який здійснюється на ґрунті інтеграції. Сформована проєктно-дизайнерська культура педагога-художника вможливує розв'язання певних суперечностей, що виникли в системі вищої художньо-педагогічної освіти між потужним освітнім

потенціалом проектної діяльності майбутніх учителів та потребою активізувати якість фахової дизайн-освіти; традиційним застосуванням дещо «застарілої», знаннєво-орієнтованої методики в освітньому процесі та вимогами індивідуально-детермінованої парадигми щодо формування життєво-необхідних і професійно-орієнтованих компетентностей майбутніх фахівців.

Проектну культуру дизайнера досліджують на міждисциплінарному Л. Оршанський, Т. Котик. Феноменологію проектної культури студентів засобами художніх та дизайнерсько-проектних дисциплін студіюють С. Прусака, В. Томашевський, О. Фурса, С. Чирчик. Методологічне підґрунтя дизайн-освіти розкрито у наукових напрацюваннях О. Генісаретського, В. Даниленка, М. Кагана. Науковці А. Семенюк, С. Шпільчак студіювали проблему удосконалення змісту і структури, методології та методів формування візуально-графічної, просторово-предметної, художньо-естетичної культури, що складають фундамент проектно-дизайнерської культури майбутнього фахівця-митця. Дослідницями Ху Юе, А. Ткаченко доведено, що підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва на сучасному етапі розвитку вищої художньо-педагогічної освіти має обов'язково включати й підготовку до проектно-дизайнерської діяльності.

Водночас, феноменологія проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва ще не виступала предметом спеціального дослідження, а педагогічні умови її формування все ще залишаються поза увагою дослідників.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, що забезпечують формування проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Завдання дослідження: схарактеризувати сутність категорії «педагогічні умови»; проаналізувати педагогічні умови формування проектної культури та дизайнерської культури фахівців; визначити та науково обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують формування проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої педагогічної освіти.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження здійснено за допомогою методу аналізу наукових джерел, в яких розкрито специфіканти проектної культури майбутніх педагогів, параметри підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до проектно-дизайнерської діяльності. За допомогою методу синтезування та узагальнення наукових даних сформульовано визначення категорії «педагогічні умови», надано авторське визначення поняттю «педагогічні умови формування проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва».

Результати дослідження. У попередніх наукових розвідках визначено сутність проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Доведено, що проектно-дизайнерська культура вчителя образотворчого мистецтва є особистісно-професійним конструктом, що продукується художньо-педагогічним, мистецьким та дизайнерським світоглядом педагога-художника; інтегрує в собі різноманітні види операцій мислення (когніції, елементи інтелектуальної активності), що зконцентровані на планування, розроблення і реалізацію спеціального проектного задуму (проектної ідеї) та дизайнерської концепції; передбачає здатність ухвалювати оптимальні рішення в межах проектно-творчих задач, добір адекватних матеріалів та способів віддзеркалення та візуалізування, конструювання та реалізації, планування та прогнозування проект-ескізу (дизайн-проекту) в професійній художньо-педагогічній діяльності з урахуванням специфікантив проектної ситуації, засобів художньо-естетичної виразності та потенціалу технічної естетики (Ван Цзялун, 2024:53).

Перед тим, як визначати педагогічні умови формування проектно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, слід визначити методологічні та термінологічні параметри категорії «умова».

Словник української мови репрезентує категорію «умова» як спільну (взаємну) усну чи письмову «домовленість» про що-небудь, певну угоду, спільний договір; комплекс обставин, специфіканти реальної дійсності, в координатах яких відтворюється що-небудь; комплекс правил, що вже існують або цілеспрямовано встановлені в тій чи тій галузі життєдіяльності, що продукують нормальну роботу чого-небудь (Словник, 2000). Філософський енциклопедичний словник категорію «умова» репрезентує як взаємозв'язок між явищем та низкою факторів, завдяки яким явище спонтанно виникає чи існує (Філософський словник, 1986).

На думку, А. Семенюка, принципово важливою властивістю/якістю умови є те, що поза цілеспрямованої діяльності людини вони не здатні сформувати «нову дійсність», а лише вможливають появу нової речі як спеціально зумовленої. Автор стверджує, що умови не детермінують змістової сутності речі, проте суттєво впливають на способи її існування та призначення (Семенюк, 2019:13).

У наукових розвідках А. Литвина, умова розтлумачується як причина, низка чинників, засобів, під впливом яких здійснюється розвиток особистості (Литвин, 2014: 45). В розрізі нашого дослідження така позиція є правомірною, адже саме педагогічні умови формування проектно-дизайнерської

культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва мають бути направлені на розвиток креативних та творчих здібностей майбутніх педагогів-художників, естетичного та дизайнерського потенціалу особистості майбутніх учителів образотворчого мистецтва. За позицією А. Литвина, умови, що зазвичай використовуються в науково-педагогічних дослідженнях характеризуються, найчастіше, як специфіканти та параметри організації освітнього процесу чи освітнього середовища закладу освіти, що детермінують (здійснюють суттєвий вплив) на процеси формування та розвитку особистості майбутнього фахівця, вможливають їх оптимізацію, модернізацію та вдосконалення шляхом реалізації нових парадигм освіти, застосування експериментальних педагогічних чи освітніх методик, сучасних інноваційних моделей чи технологій, упровадження ефективного педагогічного досвіду підготовки майбутніх фахівців (Литвин, 2014:32).

Отже, у загальнонауковому значенні педагогічні умови є системою зовнішніх (тобто тих, що не залужать від концептуального сутності та параметричного змісту досліджуваного явища) обставин, спеціально зорганізованих заходів, інноваційних технологій, спеціальних експериментальних методичних прийомів організації освітнього процесу чи конструювання освітнього середовища, що забезпечують розв'язання поставленого дослідницько-педагогічного завдання чи досягнення конкретної експериментально-дослідницької мети.

Розгортаючи думку про сутність категорії «умови» та додаючи до них характеристику «педагогічні», А. Литвин кваліфікує їх як синтез спеціально спроектованих генералізувальних факторів впливу на зовнішні та внутрішні специфіканти освітнього простору, особистісні (індивідуальні, персональні) параметри всіх його суб'єктів. На думку автора, педагогічні умови мають сприяти системній цілісності процесу навчання, виховання в освітньому просторі закладу освіти в кореляції з вимогами соціуму, запитів ринку працевлаштування, забезпечувати усебічний гармонійний розвиток особистості майбутніх фахівців, продукують сприятливі потенційні можливості для розкриття індивідуального потенціалу, врахування потреб особистості майбутнього фахівця, формування загальнолюдських та загальноцивілізаційних цінностей, професійно значущих якостей, ключових (базових) кваліфікацій, загальних та фахових компетентностей (Литвин, 2014:41).

З-поміж провідних організаційно-педагогічних умов формування професійних якостей та практичних умінь майбутніх дизайнерів З. Макар виокремлює: використання методів, засобів та прийомів, орієнтованих на формування художньо-образного мислення, творчої уяви та фантазії, розвиток креативно-творчого потенціалу здобувачів освіти; застосування інноваційних педагогічних технологій для розвитку фахових компетентностей майбутніх дизайнерів, що вможливає відповідність запитам сучасного виробництва, інтенсифікацію освітнього процесу, розв'язання низки проблем матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; забезпечення стійкої мотиваційної настанови майбутніх фахівців до творчої самореалізації шляхом участі в конкурсах і виставковій діяльності, що забезпечує самореалізацію здобувачів освіти, розвитку їхньої потреби до професійного акме-саморозвитку (Макар, 2013:337).

Отже, за твердженням Л. Оршанського, засадничими педагогічними умовами для формування проектної культури є такі: 1) залучення майбутніх фахівців до феноменологічних цінностей проектної культури шляхом стимулювання пізнавального інтересу до проектної діяльності, забезпечення потреби в повноцінному засвоєнні фахових знань, умінь, засобів художньо-проектної діяльності на індивідуально-творчому рівні; 2) переорієнтація теорії та практики професійної підготовки на соціокультурологічний, особистісно-діяльнісний, технологійний, компетентнісний підходи в процесі навчання в закладі вищої освіти; 3) спільна творча діяльність викладачів і студентів у процесі продукування дизайн-об'єктів, їхня активна та продуктивна узаємодія, у межах якої викладач посідає роль наставника, фасилітатор, модератора, що дидактично і психологічно майстерно скеровує проектну діяльність студентів у потрібне русло (Оршанський, 2022:153)

На думку Ю. Якімця, педагогічними умовами формування проектувальних умінь у майбутніх фахівців у процесі вивчення професійно-зорієнтованих дисциплін можуть бути визначені такі: розвиток позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх фахівців до подальшої креативно-творчої проектної діяльності; неперервність, наступність, взаємоузгодженість і взаємозв'язок інформаційно-теоретичної підготовленості і практичних проектувальних умінь студентів; опанування комплексом проектувальних умінь шляхом використання спеціалізованих інформаційно-комунікаційних технологій; інтеграція професійно-зорієнтованих і проектувальних умінь у ході виконання кваліфікаційної роботи (Якімець, 2015:179)

На думку М. Наконечної, розвиток проектної компетентності майбутніх фахівців в процесі вивчення професійно-зорієнтованих дисциплін досягається реалізацією таких педагогічних умов: формування мотиваційної настанови (престижність та прогнозована затребуваність професії на ринку праці); усвідомлення значущості та відповідальності в професії; активізація формування проектної

компетентності майбутніх фахівців через модифікацію змісту фахових дисциплін; реалізація та застосування ефективних технологій, методик та педагогічних інновацій в освітній процес (Наконечна, 2022:112)

З урахуванням визначеного вище, педагогічними умовами формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва будемо розуміти як комплекс спеціально організованих (організаційних, дидактичних, виховних, розвивальних) обставин, чинників, специфікантив освітнього простору закладу вищої педагогічної освіти, що забезпечують готовність майбутніх учителів образотворчого мистецтва до проєктно-дизайнерської діяльності на засадах сформованого синтезу гносеологічно-настановного, технологійно-фахового та світоглядно-інтеграційного компонентів проєктно-дизайнерської культури.

На нашу думку, педагогічні умови формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва мають розроблятися на ґрунті комплексності, цілісності, логічності та етапності педагогічних заходів щодо оптимізації та вдосконалення системи професійної (фахової, психолого-педагогічної, загальнокультурної, мистецької, естетично-творчої) підготовки майбутніх педагогів-художників, що забезпечить підвищення якості художньо-естетичної та дизайнерсько-технічної підготовки, формування конкурентоспроможності майбутнього педагога на ринку праці завдяки розвитку проєктно-дизайнерської культури, оновлення змісту художньо-естетичної та образотворчої підготовки за допомогою освітніх інновацій.

Отже, педагогічні умови формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва спрямовують освітній процес педагогічного університету не лише на оволодіння художньо-образотворчими знаннями, вміннями, але й на актуалізацію естетичної, художньо-педагогічної, мистецької, дизайнерської аксіосфери майбутніх педагогів-художників, концептуалізацію естетичної та мистецької світоглядної настанови, розвиток креативно-творчих здібностей особистості майбутнього вчителя, що сприяє подальшій самоактуалізації в площині проєктно-дизайнерської діяльності.

З опорою на думку провідних вчених галузі дизайну та фахівців із використання проєктних технологій в галузі мистецтва, художньо-педагогічної освіти та технічної творчості визначаємо педагогічні умови, що забезпечують формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва:

- поглиблення знань майбутніх учителів образотворчого мистецтва про феноменологію проєктно-дизайнерської культури шляхом наповнення змісту спеціальних дисциплін інформацією по сутності та типології проєктів дизайнерського спрямування;
- розширення досвіду проєктної діяльності дизайнерського спрямування майбутніх педагогів-художників;
- орієнтація теорії і практики підготовки майбутніх педагогів-художників на концептуалізацію світоглядної настанови на проєктну діяльність дизайнерського спрямування в художньо-педагогічній освіті.

Висновки. Наукове обґрунтування організаційно-педагогічних та дидактичних умов формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є основою моделювання процесу формування досліджуваної культури у здобувачів освіти. Поглиблення знань майбутніх учителів образотворчого мистецтва про феноменологію проєктно-дизайнерської культури шляхом наповнення змісту спеціальних дисциплін інформацією по сутності та типології проєктів дизайнерського спрямування є напрямом роботи зі здобувачами освіти, що позитивно впливає на гносеологічно-настановний компонент досліджуваної культури. Розширення досвіду проєктної діяльності дизайнерського спрямування майбутніх педагогів-художників сформує технологічно-фаховий компонент проєктно-дизайнерської культури. Орієнтація теорії і практики підготовки майбутніх педагогів-художників на концептуалізацію світоглядної настанови на проєктну діяльність дизайнерського спрямування в художньо-педагогічній освіті позитивно впливає на світоглядно-інтеграційний компонент проєктно-дизайнерської культури майбутніх педагогів-художників.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі вбачаємо в розробленні методики реалізації моделі формування проєктно-дизайнерської культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Література

Ван Цзялун Проєктно-дизайнерська культура у площині професійної діяльності вчителів образотворчого мистецтва. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск №2. 2024. С.51-57.

Великий тлумачний словник сучасної української мови [з дод. і допов. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К. : Ірпін : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ, 2014. 76с.

Макар З. Ю. Специфіка викладання дисципліни проектування для молодших спеціалістів спеціальності «Дизайн». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23. С. 336-341.

Наконечна М. В. Формування проєктної компетентності майбутніх бакалаврів з будівництва та цивільної інженерії в процесі вивчення фахових дисциплін. дис... доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2022. 210с.

Оршанський Л., Котик І. Проєктна культура майбутніх дизайнерів як ключовий чинник їхнього професійного становлення. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 1. 2022. С.152-159.

Семенюк А.Ю. Формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 20с.

Філософський словник. За ред. В. І. Шинкарука. К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.

Якімець Ю. Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців технічного профілю до проєктувальної діяльності. *Педагогічний альманах : зб. наук. праць*. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. Вип. 28. С. 178–185.

Pedagogical conditions for the formation of Project and Design Culture of future Fine Arts teachers

Wang Jialong

Graduate Student at the Department of Pedagogy, Applicant scientific degree of Doctor of Philosophy
State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky»,
Odesa, Ukraine

The article is devoted to highlighting the organizational, pedagogical and didactic principles that ensure the formation of the project and design culture of future art teachers as a result of training future art teachers for design activities. The purpose of the study was to identify and scientifically substantiate the pedagogical conditions that ensure the formation of the project and design culture of future art teachers. The pedagogical conditions for the formation of project and design culture of future fine arts teachers are a set of specially organized (organizational, didactic, educational, developmental) circumstances, factors, and specifics of the educational space of a higher pedagogical education institution that ensure the readiness of future fine arts teachers for project and design activities on the basis of a synthesis of epistemological and guiding, technological and professional, and worldview and integration components of project and design. It is assumed that the pedagogical conditions for the formation of project and design culture of future art teachers should be developed on the basis of complexity, integrity, logic and stages of pedagogical measures to optimize and improve the system of professional (professional, psychological and pedagogical, general cultural, artistic, aesthetic and creative) training of future art teachers, which will improve the quality of artistic and aesthetic and design and technical training, forming the competitiveness of the future teacher in the labor market through the development of project and design culture, updating the content of artistic, aesthetic and fine arts training through educational innovations. The pedagogical conditions that ensure the formation of project and design culture of future fine arts teachers are scientifically substantiated: deepening the knowledge of future fine arts teachers about the phenomenology of project and design culture by filling the content of special disciplines with information on the essence and typology of design projects; expanding the experience of design project activities of future art educators; orientation of the theory and practice of training future art educators to the conceptualization of the worldview of design project activities in art and pedagogical education.

Keywords: design education, design, culture, design project, design activity, design activity, design culture, design culture, design activity of design direction, design and design culture, fine arts teacher, art teacher, pedagogical conditions, formation, artistic and pedagogical education, artistic and pedagogical activity.

References

- Filosof's'kyi slovnyk*. (1986). [*Philosophical dictionary*]. Ed. V.I. Shynkaruka. Kyiv: Holov. red. URE [in Ukrainian].
- Lytvyn, A.V. (2014). *Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy : na dopomohu zdobuvacham naukovooho stupenya* [*Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions: to help those who obtain a scientific degree*]. Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].
- Makar, Z.Yu. (2013). Spetsyfika vykladannya dystsypliny proektuvannya dlya molodshykh spetsialistiv spetsial'nosti «Dyzayn» [The specifics of teaching the design discipline for junior specialists in the "Design" specialty]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. – Scientific bulletin of NLTU of Ukraine. Issue 23, pp. 336-341 [in Ukrainian].
- Nakonechna, M.V. (2022). Formuvannya proyektnoyi kompetentnosti maybutnikh bakalavriv z budivnytstva ta tsyvil'noyi inzheneriyi v protsesi vyvchennya fakhovykh dystsyplin [Formation of project competence of future bachelors in construction and civil engineering in the process of studying professional disciplines]. *Doctor's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
- Orshans'kyi, L., & Kotyk, I. (2022). Proyektna kul'tura maybutnikh dyzayneriv yak klyuchovyy chynnnyk yikhnoho profesiynoho stanovlennya [Project culture of future designers as a key factor in their professional development]. *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University*. Issue. 1, pp.152-159 [in Ukrainian].
- Semenyuk, A.Yu. (2019). Formuvannya khudozhn'oyi kul'tury maybutnikh khudozhnykiv-konstruktoriv u protsesi profesiynoyi pidhotovky [Formation of the artistic culture of future design artists in the process of professional training]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
- Velykyy tлумачnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy*. (2005). *A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*. Ed. V.T. Busel. Kyiv: Irpin: VTF "Perun" [in Ukrainian].
- Wang, Jialong (2024). Proyektno-dyzayners'ka kul'tura u ploshchyni profesiynoyi diyal'nosti vchyteliv obrazotvorchoho mystetstva [Project design culture in the field of professional activity of fine art teachers]. *Naukovyy visnyk Pivdennoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyn's'koho – Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*. Issue 2, pp. 51-57 [in Ukrainian].
- Yakimets, Yu. (2015). Kontseptual'ni zasady pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profilu do proektual'noyi diyal'nosti. [Conceptual principles of training future technical professionals for design activities]. *Pedahohichnyy al'manakh : zb. nauk. prats' – Pedagogical almanac: coll. of science works Kherson : KVNZ «Kherson's'ka akademiya neperervnoyi osvity»*. Issue 28, pp. 178-185 [in Ukrainian].

Accepted: August 25, 2024